

UKRAINE-KRISEN:

PERSPEKTIVER SET FRA FØDEVAREINDUSTRIEN

af Leif Nielsen og Peter Bernt Jensen
Branchedirektør og Chefkonsulent, DI Fødevarer

Ruslands invasion af Ukraine har også sat sine spor på fødevareområdet – globalt som lokalt. Flere faktorer udfordrer i øjeblikket de danske fødevarevirksomheder i medfør af krigen: Stigende råvarepriser og en vanskelig forsyningssituation. Siden efteråret 2021 har energipriserne været i voldsom vækst, hvorved produktionsomkostningerne for fødevarevirksomhederne er steget yderligere. Der skal derfor sættes fart på en ganske stor omstilling af energiforsyningen ind i fødevarevirksomhederne i de kommende år.

Baggrund – en krise på flere niveauer

Den 24. februar 2022 indledte Rusland sin invasion af Ukraine. Denne ulykkelige situation har store omkostninger, som i sagens natur er størst i den ukrainske befolkning.

Invasionen har også sat sine spor på fødevareområdet – globalt som lokalt. Det gælder ikke mindst for de danske fødevarevirksomheder. Virksomhederne har haft en turbulent periode med virkningerne af COVID-19, og nu følger yderligere turbulens som følge af Ruslands invasion af Ukraine.

Usikkerheden omkring den økonomiske situation er ekstraordinært stor i disse tider, og effekterne heraf ses på flere niveauer og griber markant ind i fødevarevirksomhedernes daglige drift og giver anledning til nye strategiske overvejelser.

Flere faktorer udfordrer i øjeblikket de danske fødevarevirksomheder lokalt som globalt i medfør af krigen:

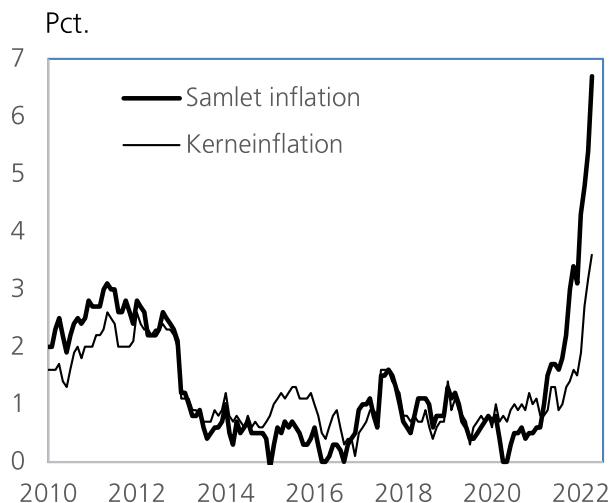
- * Råvarepriserne, herunder energipriserne, stiger kraftigt og medfører en stor stigning i forbrugerpriserne.
- * Ruslands invasion af Ukraine udfordrer forsyningssituationen og ændrer samhandelsmønstre.

Største stigning i inflationen siden 1984

Inflationen i Danmark steg i april 2022 til 6,7 pct., hvilket er den største stigning siden 1984. Forbrugerpriserne på fødevarer steg med 7,1 pct. og er dermed i høj grad med til at skubbe til den generelle inflation herhjemme.

Som det fremgår af figur 1, så har forbrugerprisinflationen fået et ekstra hug op gennem de seneste måneder, og det kan blandt andet tilskrives de usikkerheder omkring den fremtidige fødevareforsyning, som krigen i Ukraine har medført.

Figur 1. Inflationen i Danmark

Kerneinflation: Forbrugerprisindeks ekskl. energi og ikke-forarbejdede fødevarer

Kilde: Danmarks Statistik

Generelt har fødevarepriserne været stigende gennem en længere periode, hvilket i høj grad må tilskrives konsekvenserne af covid-19-pandemien og tørkeperioder i visse dele af verden, hvor udbuddet på en lang række markeder ikke kunnet følge med efterspørgslen og derfor har drevet priserne op. Det har ikke alene gjaldt på fødevarer men på en lang række materialer i øvrigt.

Fødevareindustrien stod således ved indgangen til 2022 over for et højt omkostningsniveau drevet af høje priser på en bred vifte af råvarer samt energiprodukter.

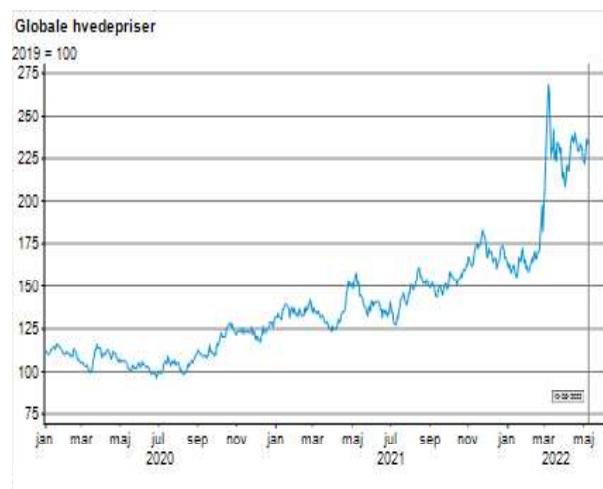
Effekterne fra den aktuelle konflikt i Ukraine er endnu ikke kommet fuldt til udtryk i inflationen herhjemme, så vi må forvente, at fødevarepriserne i de kommende måneder fortsætter med at stige og bidrager til en høj inflation herhjemme.

Det er velkendt, at Rusland og Ukraine er store producenter af eksempelvis korn, og krigen vil komme til at være et udbuds-

chok af en karakter, der ændrer markedsvilkårene. Ser man isoleret på hvedeprisen, så er denne steget voldsomt i kølvandet på Ruslands invasion.

Ifølge USDA står Rusland og Ukraine samlet set for 28 pct. af det globale udbud af hvede og for 19 pct. af det samlede udbud af korn. Det kan ikke undgås at have betydelige effekter på de globale kornmarkederne, når der skabes usikkerheder om det fremtidige udbud af korn til eksport.

Figur 2. Globale hvedepriser

Kilde: Macrobond

Rusland og Ukraine er ikke alene store producenter af korn. Også i forhold til en række andre råvarer på fødevareområdet fylder landene en del. Det gælder ikke mindst i forhold til produktion af solsikkefrø, som er en væsentlig råvare i forhold til produktion af solsikkeolie, som er en vigtig ingrediens i flere forarbejdningsprocesser hos danske fødevarevirksomheder.

For de danske fødevarevirksomheder har usikkerhederne omkring den fremtidige råvareforsyning på fødevareområdet i sagens natur givet anledning til, at man

forsøger at finde alternativer til at indgå i forarbejdningsprocesserne.

Hvornår kan vi så forvente at se en normalisering af prisudviklingen på fødevareområdet? Det er vanskeligt at vurdere, men læren fra andre tidligere fødevarekriser har været, at det tager typisk to til tre år, før markederne igen er stabiliseret, og priserne vender tilbage til en ny ligevægt. På et tidspunkt vil der derfor forventeligt komme en tilpasning og et nedadgående pres på priserne væk fra det høje niveau, de befinder sig på nu og i de kommende måneder.

Galopperende energipriser presser fødevarevirksomhederne

Da Rusland gik ind i Ukraine den 24. februar 2022, varede det ikke mange øjeblikke, før de i forvejen høje priser fik yderligere et skub. Usikkerhederne omkring forsyningssituationen på energiområdet – i første omgang primært i forhold til gas – fik priserne til at eksplodere. Priserne har rettet sig lidt de seneste uger, men de er fortsat mangedoblet

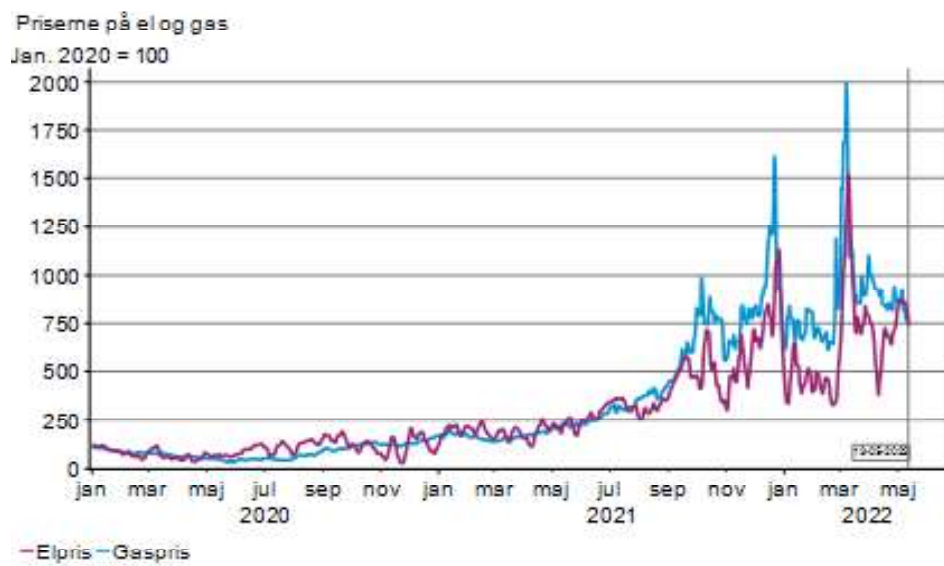
og markant højere end før udbruddet af krigen.

Siden efteråret 2021 har energipriserne været i voldsom vækst, og Ruslands invasion af Ukraine har ikke gjort dette bedre. I kølvandet på invasionen tog priserne endnu et hop op. På den korte bane stiger produktionsomkostningerne derfor yderligere for fødevarevirksomhederne.

Samtidig kommer en meget stor del af EU's import af energi fra Rusland, hvilket gør forsyningssikkerheden i EU direkte afhængig af leverancer fra Rusland. Ifølge IEA kommer 32 pct. af EU's og Storbritanniens forbrug af gas fra Rusland.

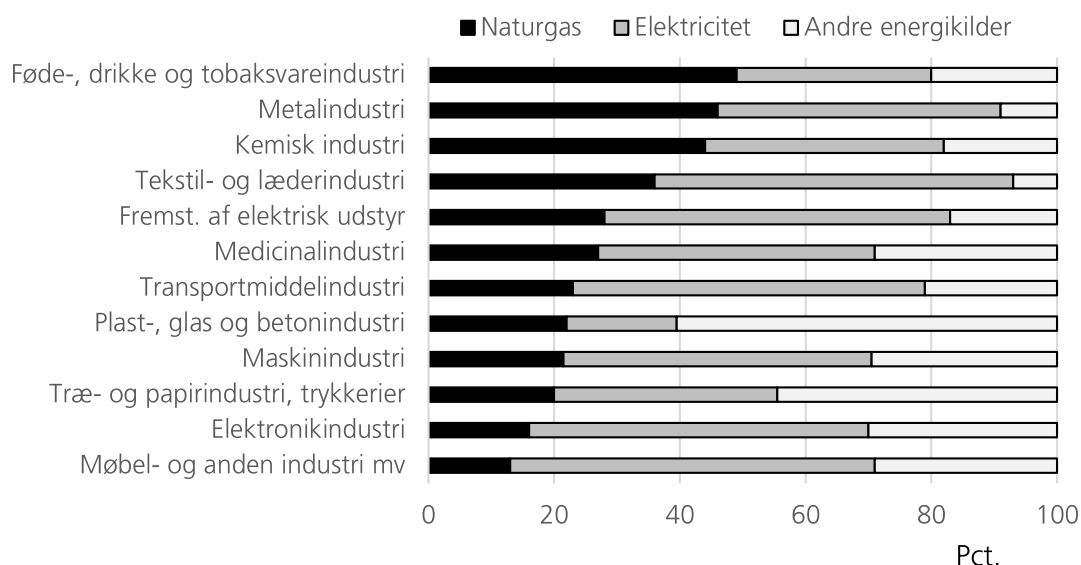
Uanset hvad har denne udvikling tvunget fødevarevirksomhederne ud i at intensivere kortlægningen af alternativer til gas. På den helt korte bane har det betydet, at mange virksomheder har måttet se, om de har haft en oliekedel eller lignende stående klar til en situation, hvor det pludseligt ikke længere er muligt at få dækket sin energiforsyning gennem naturgas, hvis situationen tilsi-

Figur 3. Priser på gas og el

Kilde: Macrobond

Figur 4. Elektricitet og naturgas som andel af energiforbruget i industrien. 2020

Kilde: Statistikbanken.dk/enebr og egne beregninger

ger, at der lykkes for den russiske gasforsyning til EU.

Den danske regering har også sat sig som mål, at det danske samfund hurtigst muligt skal være uafhængig af russisk gas. Det betyder, at der skal sættes yderligere fart på den grønne omstilling af industriproduktionen over mod langt mere brug af elektricitet fra vedvarende energikilder i forarbejdningsprocesserne på fødevarevirksomhederne.

En ny opgørelse fra Danmarks Statistik viser, at føde- og drikkevarerindustrien i 2020 havde det største forbrug af naturgas på tværs af hele industrien. Det er velkendt, at fødevarebranchen samtidig er en meget energitung branche, så der skal sættes fart på en ganske stor omstilling af energiforsyningen ind i fødevarevirksomhederne i de kommende år, hvis virksomhederne skal væk fra gas som energiforsyningskilde og omstilles til at bruge grøn strøm.

Der kan samtidig potentielt hentes besparelser ved at omlægge fra naturgas til el, da elpriserne typisk har ligget under gaspriserne.

I forbindelse med den russiske invasion og i relation til en mulig forestående lukning af gasforsyningen fra Rusland til EU arbejdes der med en syvende sanktionspakke mod Rusland. Der er i øvrigt fortsat ikke fuld enighed i EU omkring indholdet af den sjette sanktionspakke, der omhandler et stop for import af russisk olie.

Det betyder også, at der er et større incitament end måske nogensinde før for fødevarevirksomhederne i at undersøge mulighederne for at elektrificere produktionen, hvor dette er muligt.

Der indgår mange overvejelser i en sådan omstilling, hvor der også vil være potentialer for energieffektiviseringer. For mange fødevarevirksomheder vil der skulle foretages store investeringer i omlægningen. Rigtig meget af føde- og drikkevarerproduktionen kan omstilles til at køre på el frem for naturgas, men i nogle tilfælde vil det med den nuværende teknologi ikke kunne lade sig gøre at omstille over til el. Det gælder typisk processer, som kræver høje temperaturer, og her er naturgas fortsat det bedste brændsel.